

FITXA IDENTIFICATIVA**Dades de l'Assignatura**

Codi	35215
Nom	Dret penal I
Cicle	Grau
Crèdits ECTS	9.0
Curs acadèmic	2019 - 2020

Titulació/titulacions

Titulació	Centre	Curs	Període
1303 - Grau en Dret	Facultat de Dret	2	Anual
1921 - Programa de Doble Titulació en ADE-Dret	Facultat de Dret	3	Anual
1922 - PDT. Dret-Ciències Polítiques	Facultat de Dret	3	Anual
1923 - PDT Dret-Criminologia	Facultat de Dret	2	Anual

Matèries

Titulació	Matèria	Caràcter
1303 - Grau en Dret	13 - Dret Penal	Obligatòria
1921 - Programa de Doble Titulació en ADE-Dret	4 - Assignatures obligatòries de tercer curs	Obligatòria
1922 - PDT. Dret-Ciències Polítiques	4 - Assignatures obligatòries de tercer curs	Obligatòria
1923 - PDT Dret-Criminologia	3 - Assignatures obligatòries de segon curs	Obligatòria

Coordinació

Nom	Departament
JAREÑO LEAL, M ^a DE LOS ANGELES	72 - Dret Penal

RESUM

L'assignatura Dret penal I té caràcter d'obligatòria i s'imparteix en el segon curs del Grau de Dret. No s'exigeixen requisits previs per a cursar-la i la seua càrrega lectiva és de 9 crèdits ECTS (225 h).

Estudi del poder punitiu de l'estat i de la teoria de la norma penal. El Dret penal com a branca de l'ordenament jurídic i com a sistema de control social formalitzat. Principis constitucionals que afecten el Dret penal; límits al poder punitiu. Teoria jurídica del delictes: anàlisi dogmàtic i politicocriminal. Teoria jurídica de la pena i altres conseqüències jurídiques derivades de la comissió d'un delictes.

CONEIXEMENTS PREVIS

Relació amb altres assignatures de la mateixa titulació

No heu especificat les restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

Altres tipus de requisits

COMPETÈNCIES (RD 1393/2007) // RESULTATS DE L'APRENTATGE (RD 822/2021)

1303 - Grau en Dret

- Conèixer i interpretar els límits del poder punitiu i d'aplicació de la llei penal.
- Identificar els distints elements de la infracció penal.
- Conèixer les distintes conseqüències del delictes, el seu procediment de determinació i execució.
- Conèixer els elements de cada delictes en particular.
- Ser capaç de realitzar un escrit de qualificació jurídica.

RESULTATS D'APRENTATGE (RD 1393/2007) // SENSE CONTINGUT (RD 822/2021)

En l'àmbit de las competències específiques:

- Competència núm. 1: capacitat de reconèixer la importància del Dret com a sistema regulador de les relacions socials (en relació amb la competència, en termes de resultat d'aprenentatge –en endavant TA, núm. 1).
- Competència núm. 2: capacitat de conèixer el contingut i aplicació de cada una de les branques de l'ordenament jurídic i la visió interdisciplinària necessària dels problemes jurídics (en relació amb les competència TA núm. 1, 2 i 3).
- Competència núm. 3: capacitat per a comprendre el caràcter unitari de l'ordenament jurídic i la necessària visió interdisciplinària dels problemes jurídics (en relació amb les competències TA núm. 1 i 2).
- Competència núm. 4: capacitat per a utilitzar els principis i valors constitucionals, el respecte als

drets humans, amb especial atenció a la igualtat entre homes i dones, la sostenibilitat i la cultura de la pau, com a eines de treball en la interpretació de l'ordenament jurídic (en relació amb les competències TA núm. 1 i 2).

- Competència núm. 5: capacitat per a conèixer el marc normatiu constitucional, les institucions polítiques de l'estat i el seu funcionament (en relació amb les competències TA núm. 1).
- Competència núm. 7: capacitat per al maneig de fonts jurídiques (legals, jurisprudencials i doctrinals) (en relació amb les competències TA núm. 1).
- Competència núm. 8: capacitat per a llegir i interpretar textos jurídics (en relació amb les competències TA núm. 2 i 3).
- Competència núm. 10: capacitat d'anàlisi dels problemes jurídics i de síntesi en el seu plantejament i la seua resolució (en relació amb les competències TA núm. 3).
- Competència núm. 11: capacitat d'adquirir una consciència crítica en l'anàlisi de l'ordenament jurídic i de desenvolupar la dialèctica jurídica ((en relació amb les competències TA núm. 1, 2 i 3).

En l'àmbit de les competències generals:

-Competències instrumentals:

- Competència núm. 1: capacitat per a cercar, localitzar, analitzar i seleccionar correctament les diverses fonts d'informació jurídica.
- Competència núm. 2: capacitat d'anàlisi i síntesi en la comprensió dels textos legals, jurisprudència i doctrina.
- Competència núm. 5: capacitat per a comunicar correctament de forma oral i escrita.
- Competència núm. 7: capacitat per a prendre decisions amb arguments jurídics.

-Competències interpersonals:

- Competència núm. 9: capacitat per a treballar en un equip amb caràcter interdisciplinari en l'àmbit jurídic.
- Competència núm. 11: capacitat per a reconèixer i valorar la diversitat i multiculturalitat.
- Competència núm. 12: capacitat per a desenvolupar un raonament crític.

-Competències sistèmiques:

- Competència núm. 21: capacitat per a adoptar una actitud sensible cap a temes de la realitat social, econòmica i mediambiental.

DESCRIPCIÓ DE CONTINGUTS

1. DRET PENAL: CONCEPTE I PRINCIPIS

Concepte de Dret penal. Les normes penals: concepte i estructura. El delicte i les conseqüències jurídiques del delicte. La funció del Dret penal: retribució i prevenció. El Dret penal vigent a Espanya.

Principis limitadors del ius puniendi: el principi de legalitat; el principi de protecció exclusiva de béns jurídics; el principi d'intervenció mínima i el caràcter fragmentari i subsidiari del Dret penal; el principi de proporcionalitat; el principi d'igualtat; el principi de culpabilitat; el principi de responsabilitat pel fet; el principi de presumpció d'innocència; el principi d'humanitat de les penes; el principi de resocialització.

El principi de legalitat i les fonts del Dret penal. Reserva de Llei: el cas de les lleis penals en blanc. Contingut material: manament de taxativitat; prohibició de retroactivitat; prohibició d'analogia. Criteris específics d'interpretació de la Llei penal. Altres fonts del Dret penal. El principi non bis in idem i els criteris de resolució del concurs de normes penals.

Àmbit de validesa espacial: criteris d'aplicació territorial i extraterritorial de la Llei penal. Lloc de comissió del delicte. Àmbit de validesa temporal de la Llei penal: prohibició de retroactivitat. Moment de comissió del delicte. Àmbit de validesa personal: les inviolabilitats.

2. TEORIA DEL DELICTE I

El delicte: concepte i classes. Estructura del delicte.

Lantijuridicitat: concepte i naturalesa. El bé juridicopenal: concepte, funcions i classes.

Lacció: concepte. Referència a les distintes concepcions sobre lacció. Supòsits d'absència d'acció: força irresistible, moviments reflexos i inconsciència.

El tipus: concepte. Termes del tipus. Elements del tipus: subjectes actiu i passiu, objecte material. Els elements subjectius del tipus. Tipicitat objectiva i subjectiva (vid. culpabilitat). Classes de tipus: tipus de lesió i perill; de mera activitat i resultat; de consumació instantània, permanents i destat; especials propis i impropis; de resultat tallat i mutilats de dos actes.

La relació de causalitat i la imputació objectiva: determinació de la causalitat i criteris d'imputació del resultat. Peculiaritats de la imputació objectiva en els delictes d'omissió impròpia i en els delictes imprudents. Supòsits problemàtics.

Lomissió: omissió pròpia i impròpia. La comissió per omissió: criteris de equivalència.

Absència d'antijuridicitat: la justificació i els seus efectes. Distinció entre un fet justificat i un fet no culpable. Fonament de les causes de justificació. Els elements objectiu i subjectiu de la justificació. La justificació incompleta. Causes de justificació: legítima defensa, estat de necessitat, compliment d'un deure o exercici legítim d'un dret, ofici o càrrec. La qüestió del consentiment. El problema de l'obediència

deguda.

3. TEORIA DEL DELICTE II

La culpabilitat: concepte i fonament. Lestructura del judici de culpabilitat.

La imputabilitat i la seua absència. Causes dinimputabilitat: anomalia o alteració psíquica i trastorn mental transitori; intoxicació plena; alteracions de la percepció; minoria dedat-. La imputabilitat disminuïda. Referència al Dret penal del menor.

Imputació per dol i imputació per imprudència. El dol: concepte i classes. Absència de dol: error de tipus (vid. error). La imprudència: concepte i classes. La imprudència professional.

El coneixement de lantijuridicitat. Absència de coneixement de lantijuridicitat: error de prohibició (vid. error). La delinqüència per convicció.

Error de tipus: tractament legal; classes derror de tipus (error sobre el curs causal, aberratio ictus, error in objecto/persona). Error sobre elements accidentals. Error de prohibició: tractament legal. Classes: directe i indirecte. Problemàtica de lerror sobre els elements objectius duna causa de justificació.

Les actiones liberae in causa: concepte, estructura i supòsits daplicació.

Iter criminis: fase interna i externa. Fonament de la punició dels delictes incomplets. Actes preparatoris: conspiració, proposició i provocació. El cas de lapologia. Delimitació entre preparació i execució. Actes executius: la temptativa; classes i tractament jurisprudencial. El desistiment voluntari. Consumació.

Autoria i participació. Distinció entre autor i partícip. Classes dautoria: única, coautoría, autoría mediata. La participació: el principi daccessorietat limitada. Classes: inducció, cooperació necessària i complicitat. El concurs de persones en els delictes especials. Lautoria i participació en els delictes imprudents. Règim de responsabilitat per delictes comesos per mitjans de difusió mecànics. La responsabilitat penal de les persones jurídiques.

4. TEORIA DE LES CONSEQÜÈNCIES JURÍDIQUES DEL DELICTE

La punibilitat: concepte. Condicions objectives de punibilitat, excuses absolutòries, causes personals dexclusió de la pena.

La pena: concepte, funcions i fins.

Classes de penes. Criteris de classificació. Penes privatives de llibertat. Penes privatives o restrictives de drets. Penes pecuniàries. Altres penes. Les penes previstes per a les persones jurídiques.

La determinació de la pena. Regles legals de determinació de la pena. Determinació del marc penal abstracte i del marc penal concret. La individualització judicial. La determinació de la pena en els supòsits de concurs de delictes: concurs real, ideal i delicte continuat.

Les circumstàncies modificatives de la responsabilitat criminal. Les circumstàncies atenuants, les circumstàncies atenuants, la circumstància mixta de parentiu.

Suspensió i substitució de la pena. La suspensió de l'execució de la pena. Supòsits de substitució de la pena privativa de llibertat.

Execució de la pena privativa de llibertat. Referència al sistema d'individualització científica de la LOGP. Llibertat condicional.

Causes d'extinció de la pena i cancel·lació d'antecedents penals.

La perillositat criminal. Les mesures de seguretat: concepte, requisits d'aplicació, classes, règim jurídic.

Altres conseqüències jurídiques derivades del delictes. La responsabilitat civil ex delicto. Conseqüències accessòries. Comís.

VOLUM DE TREBALL

ACTIVITAT	Hores	% Presencial
Classes teoricopràctiques	90,00	100
Assistència a esdeveniments i activitats externes	15,00	0
Estudi i treball autònom	90,00	0
Lectures de material complementari	15,00	0
Preparació de classes pràctiques i de problemes	15,00	0
TOTAL	225,00	

METODOLOGIA DOCENT

La docència presencial té assignades 90 hores, de les quals:

-75 h són de docència en l'horari normal a l'aula, de les quals el mínim recomanat d'activitats aplicades és de 30 h.

-les altres 15 es destinaran a activitats complementàries així com a la realització de l'examen final.

Al llarg del curs es podrà proposar al grup la realització d'una o varies activitats formatives, ja sigui pròpies del grup o comunes al Departament de Dret penal (com ara l'assistència a conferències).

AVALUACIÓ

AVALUACIÓ DRET PENAL I

La qualificació final de l'assignatura de Dret penal I es determinarà a partir de les qualificacions obtingudes de l'avaluació contínua desenvolupada en cada grup, a la que correspon un 30% de la qualificació, i de la realització de la prova final en les dates fixades per la Facultat, a la que correspon el 70% de la qualificació.

Serà necessari obtenir una nota mínima d'aprovat en la prova final per a superar l'assignatura, amb independència de la nota obtinguda en l'avaluació contínua.

L'annex de programació del professor detallarà les condicions de l'avaluació contínua i el caràcter oral o escrit de la prova final, així com si es realitzarà una prova parcial, de caràcter alliberador o no, en les dates fixades per la Facultat.

Els alumnes que no realitzen l'avaluació contínua es podran presentar a la prova final en primera convocatòria i la nota obtinguda quedarà limitada al valor ponderat que aquest examen té en la nota final (un 70%), de manera que, com a màxim, es podrà obtenir un 7 com a qualificació final.

En cas de suspendre la primera convocatòria, per a la segona convocatòria es conserva la qualificació obtinguda en l'avaluació contínua. Si l'annex del professor preveu que hi haja alguna activitat com a recuperable, determinarà la forma d'obtenir la qualificació de la mateixa en segona convocatòria.

REFERÈNCIES

Bàsiques

- BORJA JIMÉNEZ, Curso de política criminal, Tirant lo Blanch 2011.
- CARBONELL MATEU, Derecho penal. Concepto y principios constitucionales, 3ª ed., Tirant lo Blanch, 1999.
- CUERDA ARNAU, (Dir.), Vistas penales. Casos resueltos y guías de actuación en sala, Tirant lo Blanch, 2017.
- COBO DEL ROSAL/VIVES ANTÓN, Derecho penal. Parte general, Tirant lo Blanch, 1999.
- DíEZ RIPOLLÉS, Derecho penal español. Parte general, Tirant lo Blanch, 2016
- DíEZ RIPOLLÉS, Política criminal y derecho penal: estudios, Tirant lo Blanch 2013.
- GONZÁLEZ CUSSAC/MATALLÍN EVANGELIO/ORTS BERENGUER/ROIG TORRES, Esquemas. Derecho penal. Parte general, Tirant lo Blanch, 2007
- LUZÓN PEÑA, Lecciones de Derecho penal. Parte general, Tirant lo Blanch, 2016.
- LUZÓN PEÑA (Dir.), Derecho penal en casos. Parte general: estudio analítico práctico, Tirant lo Blanch, 2018.
- MIR PUIG, Derecho penal. Parte general, Bosch, 2015
- MIR PUIG/CORCOY BIDASOLO (Dires.), Constitución y sistema penal, Marcial Pons, 2012.
- MUÑOZ CONDE/GARCÍA ARÁN, Derecho penal. Parte general, Tirant lo Blanch 2015
- ORTS BERENGUER/GONZÁLEZ CUSSAC, Compendio de Derecho penal. Parte general, Tirant lo Blanch, 7ª ed, 2017.
- QUINTERO OLIVARES, Derecho penal constitucional, Tirant lo Blanch, 2015.

-ROXIN, Derecho penal. Parte general. Fundamentos. La estructura de la teoría del delito (Trad. D.M. Luzón Peña et alt.), Thomson-Civitas 2008.

ADDENDA COVID-19

Aquesta addenda només s'activarà si la situació sanitària ho requereix i previ acord del Consell de Govern

1. Continguts / Contenidos

Se mantienen, en general, los contenidos recogidos en la Guía docente, puesto que todos/as los/as profesores/as hemos continuado la docencia on line y vamos explicando la totalidad de los contenidos, bien mediante videoconferencia, entrega de temas elaborados, y/o actividades dirigidas complementadas con bibliografía. Asimismo, informamos a los alumnos de que realizaríamos las tutorías on line, y todos hemos atendido las consultas que se nos han formulado por esta vía.

No obstante, teniendo en cuenta la especialidad de la situación, se permite a cada profesor que, excepcionalmente, pueda reducir alguna lección del temario y no exigirla en el examen, cuando estime que la docencia virtual no supe adecuadamente las explicaciones presenciales

2. Volumen de trabajo y planificación temporal de la docencia

El profesorado ha mantenido la carga de trabajo que figura en la Guía docente. Para ello, siguiendo las indicaciones de Rectorado, todos/as los/as profesores/as hemos mantenido la docencia on line, en el tiempo programado, y hemos realizado las actividades por esta vía. Se han efectuado videoconferencias y debates en el foro. Se han entregado transparencias, temas, cuestionarios, esquemas, documentos explicativos, videos y audios a través del aula virtual. Se han resuelto problemas, casos prácticos y ejercicios. Y se ha facilitado material a los alumnos, que han comentado y entregado on line. En este sentido, se han mantenido en su mayoría las actividades programadas, de modo que solo se ha modificado en algún caso el comentario presencial por la entrega virtual. Además, se han realizado actividades de forma complementaria dirigidas a facilitar al alumnado la comprensión del material facilitado a través del aula virtual, o explicado mediante videoconferencia.

Todos/as los profesores/as hemos atendido las tutorías on line, sustituyendo quienes las tenían presenciales por esta modalidad. Y de esta forma se han atendido todas las cuestiones y dudas planteadas por los/las alumnos/as.

3. Metodología docente

3. Metodología docente

Todo el profesorado ha continuado su docencia de forma virtual

Se han realizado videoconferencias y debates en el fórum. Se han subido materiales al aula virtual: temas elaborados, transparencias, esquemas, documentos explicativos, cuestionarios, videos y audios.

Asimismo, se han realizado actividades on line, tanto las previstas para la evaluación continua, como otras dirigidas a que el alumnado entienda el temario: problemas, ejercicios y casos prácticos, comentarios de cuestiones teóricas y del material previamente entregado por el profesor o profesora.

Todo el profesorado ha atendido sus tutorías on line, sustituyéndolas por esta modalidad quienes las tenían presenciales.

4. Avaluació

4. Evaluación

Todo el profesorado realizará sus exámenes en forma escrita tipo test, y/o en forma oral, dentro de las permitidas en la Guía docente.

Se mantiene, como regla general, el porcentaje previsto en la Guía, asignando un 70 % a la prueba global final y un 30 % a la evaluación continua.

No obstante, la exigencia de la Guía docente de que “se apruebe la prueba final” para superar la asignatura podrá modificarse, a criterio del profesor de cada grupo, admitiendo la ponderación de la evaluación continua a partir de la obtención de un 4 sobre 10 en la prueba global final.

5. Bibliografía

5. Bibliografía

Se mantiene la bibliografía recomendada, puesto que se entiende que los alumnos debían disponer de ella desde el principio de curso, especialmente el manual recomendado, en su caso, como básico por cada profesor. Los/las profesores/as que entregan sus propios temas, lo han seguido haciendo durante la docencia virtual. Y otros/as profesores/as han elaborado y puesto a disposición del alumnado las lecciones. Además, han entregado en algunos casos bibliografía complementaria también on line.

Por otro lado, y aunque debido al cierre de las instalaciones Universitarias los alumnos no pueden acudir presencialmente a las bibliotecas ni sacar físicamente libros en préstamo, la Biblioteca tiene accesibles online como e-books y sin coste para los estudiantes la mayor parte de los manuales recomendados en la Guía Docente: los publicados por Thomson – Aranzadi, que ya estaban en formato e-book antes de la suspensión de la docencia presencial, y todos los manuales de Derecho penal publicados por la editorial Tirant lo Blanch, gracias al convenio que la Universidad ha suscrito con esta editorial a raíz precisamente de la suspensión de actividades presenciales.